

עיונים לשבועות ולשבת פרשת נשא עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

מעמד הר סיני

הרב שאולי גרינפלד

העצום אשר העיד עליו הטוב שבעדים [משה רבינו] שלא היה לפניו כמוהו ולא יהיה אחריו, והוא שתשמע אומה אחת כולה דבר ה' יתעלה, ותראה אורו 'עין בעין'⁵ - לא נעשה כן אלא שתתחזק האמונה התחזקות לא ישנה משנה, ויגיע לנו בו מן האמת מה שיעמיד רגלינו באלו הזמנים הקשים".

בשונה מהדתות האחרות, אמונת ישראל איננה מתבססת על אמונה בנביא אשר הוא לבדו ראה את חזיונותיו, ולשומעי דברו לא נותר אלא להאמין לו. האמונה שלנו מתבססת על מעמד שבו כל העם ראה ושמע את ההתגלות האלוהית. ומכאן המסקנה:

"וזכרו מעמד הר סיני, אשר צווה ה' לזכרו תמיד, והזהירנו משכחו, וצונו להודיע אותו לבנינו עד שיגדלו על ידיעתו".

בהלכות יסודי התורה⁶, כותב הרמב"ם שגם אמונתנו בנבואת משה, מושתתת על מה שראינו במעמד הר סיני:

"משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בליבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף... ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, שענינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים 'משה משה לך אמור להן כך וכך'... ומנין שמעמד הר סיני

מתן תורה, מהווה מטרה ליציאת מצרים. החרות מעבודת פרעה, תתחלף בחרות האמיתית - עבודת ה'. ולכן, לחג השבועות קודמת צפייה דרוכה, ספירת הימים. וכך כתב הרמב"ם במורה נבוכים¹:

"ושבועות הוא יום מתן תורה, ומגדולת אותו היום ורוממותו נספרו הימים מהראשון לחגים [פסח] עד לו, כמי שמצפה לבוא האהוב בבני אדם אליו שהוא סופר את הימים בשעות, וזהו טעם ספירת העומר מיום ניתוקם ממצרים עד יום מתן תורה, שהוא היה המטרה והתכלית של יציאתם, 'וְאַבָּא אֲתֹכֶם אֲלֵי'".

עם ישראל מתגעגע אל ה', ומחכה לפגישה הגדולה בהר סיני.

מעמד הר סיני, מעבר להיותו הרגע המכונן שבו ניתנה התורה לעם ישראל, היה גם 'שיעור באמונה' הגדול והמשמעותי ביותר שהיה אי-פעם. ובלשונו של הרב עוזי קלכהיים³:

"אמונת ישראל, שהתבררה ביציאת מצרים על ידי אותות ומופתים, מגיעה לשיאה במעמד הר סיני, בפגישה ישירה עם האלקים בראייה הנבואית, הדרך האופיינית של ישראל בהשגת הא-ל".

הרמב"ם באיגרת תימן⁴, מסביר לנמעניו את משמעות המעמד בביסוס האמונה שלנו:

"ואתם, אחינו בברית הזאת, דעו כי העניין ההוא

5 במדבר י"ד, י"ד.

6 ח, א.

1 ג, מ"ג.

2 שמות י"ט, ד.

3 אדרת אמונה עמ' 3.

4 איגרות הרמב"ם מהדורת הרב שילת עמ' קכ"ז -

קכ"ח.

"ודע שכל שהחטא חמור יותר, נעשה קרבנו ממין פחות".

לאור הבנה זו, משווה הרמב"ם בין מנחת סוטה למנחת חוטא:

"ובשביל עניין זה הורד הטיוב [השמן] והבשום [הלבונה] ממנחת חוטא ומנחת שוטה... וכאילו מעוררו לתשובה ואומר לו לרוע מעשיך נעשה קרבנך באופן גרוע".

מנחת חוטא ומנחת סוטה באות ללא שמן וללא לבונה. יש בכך אמירה: עשיתם מעשה שצריך להתבייש בו. אין לכם מה להתפאר בקרבן שלכם. אלא שבמנחת סוטה יש עניין נוסף:

"והשוטה שמעשיה יותר גרועים מן השוגג, נעשה קרבנה יותר גרוע בחומר [ממנו היא עשויה], מפני שהוא קמח שעורים".

הרי שכאשר התורה מלמדת אותנו שמנחת סוטה אינה אלא שעורים ללא שמן ולבונה, יש בכך אמירה כפולה של התורה כנגד אי השמירה על קדושת הבית היהודי.

בדיקת האשה נעשית על ידי השקיייתה במי סוטה, וכך מתאר זאת הרמב"ם¹²:

"אם טהורה היא יוצאת והולכת לה, והרי היא מותרת לבעלה. ואם טמאה היא - מיד פניה מוריקות ועיניה בולטות והיא מתמלאת גידין גידין... ובטנה צבה בתחילה, ואחר כך תיפול ירכה ותמות".

את מותה של הסוטה בעקבות שתיית המים הגדיר הרמב"ם במורה נבוכים¹³:

"אות ופלא שהיה באומה".

לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי? שנאמר⁷: 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם', מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה".

במעמד הר סיני היינו כולנו עדים שהתורה היא מאת ה', ושמה רבינו הוא נביאו נאמן ביתו.

פרשת נשא - פרשת סוטה

בפרשתנו מובא הדין במי שחושד באשתו שהיא מזנה תחתיו: "ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו"⁸.

ולימד רבינו הרב צבי יהודה⁹:

"סוטה היא השלילה היותר נוראה, הניצבת לעומת שמירת המשפחתיות בטהרה לכל הדורות".

אם בעל קינא לאשתו, והגיעו עדים שהאשה עברה ונסתרה עם אותו אדם שעליו קינא לה בעלה, הדין הוא כלשון הרמב"ם¹⁰:

"הרי זו אסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר".

בכדי שהאשה תוכל להיבדק, מביא הבעל קרבן מנחה מיוחד:

"והביא האיש את אשתו אל הכהן, והביא את קרבנה עליה עשירת האיפה קמח שערים לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה, כי מנחת קנאת הוא, מנחת זכרון מזכרת עון".

מנחת הקנאות איננה סולת בלולה בשמן, ולא ניתן עליה לבונה, אלא קמח שעורים יבש. הרמב"ם במורה נבוכים¹¹, עמד על כך שאנו יכולים ללמוד את יחס התורה למעשה מסוים, לפי מה שנקבע סוג הקרבן שמובא עליו:

7	שמות י"ט, ט.	12	הלכות שוטה שם הלכה ט"ז.
8	במדבר ה, י"ד.	13	שם פרק מ"ז. עמ' שצ"א במהדורת הגאון מהר"י קאפח.
9	שיחות הרב צבי יהודה במדבר עמ' 289.		
10	הלכות שוטה א, ב.		
11	ג, מ"ו. עמ' שפ"ה - שפ"ו במהדורת הגאון מהר"י קאפח.		